

un verb bulgha-mak (bulga-mak) care înseamnă „a turbura, a amesteca.“ „Bulgarii“ prin urmare, etimologicheşte vorbind, sunt „turburătorii, neastimpăraţii, răătăcitorii, nomazi, războinici“; ei au un nume analog, ca însemnare şi formă, cu o sumă de alte nume de popoare turceşti, cum sunt avarii, khazarii, abarii etc.“

Най-подробно разглежда етимологията на „българинъ“ Золотницкій въ своята монография „Лингвистическая замѣтка о названіяхъ Булгаръ, Биларъ и Мокквашъ“ печатана въ Извѣстіята на Казанското Общество Археологій и пр. т. III. 1884., р. 35—56. За да се узнае кому първоначално е принадлежало името *булгаръ*, да ли на страната или на града, трѣбва, споредъ Золотницкій, точно да се опрѣдѣли първене значението на названието, като се узнаятъ съставнитѣ му части и се обяснятъ взаимнитѣ имъ отношения по законитѣ на сравнителната филология. Поради всичко трѣбва да не се забрива, че въ всички турски и монголски нарѣчия владѣе законътъ на съзвучието или хармонията на гласнитѣ. Отъ туй гледище „булгаръ“ отговаря напълно на тоя законъ. Ние имаме твърди (у и а), а не меки гласни. Значи името може да бѣде и е дѣйствително турско. Сега какво значатъ съставнитѣ му елементи? За да узнаемъ това, трѣбва да излѣземъ отъ елемента *ар*, което не е нищо друго освѣтъ джагатайско-турското *jer*, по тат. *jur*, по кирг. и алт. *jer*, по чув. *сир* (по *башк.*, *зир.*, *як.*, *сир*), и което значи „земля, мѣстность, страна“. Въ повечето случаи това съществително се подчинява на фонетичното влияние на прѣходната дума и се явява въ видъ на *ир*, *jer*, *ер*, *яр* и *ар*. (вж. Борн. чув. Рус. слав. р. 258); напр. *Шин-ер* (турск. азербейдж. шен) — весела мѣстность (ib. 259.), *кин-jer* (= чув. *кине сир*), мѣстность, въ която сж влѣзли), *типын-jer* (= чув. *типне-сир*) — изсъхнала мѣстность, *шеж-jer* (= чув. *сиеме сир*) мека, нѣжна мѣстность, *Карман-jer*, укрепена мѣстность; тукъ се отнася и *Биг-ер*, *Биѣ-ер*, вотацкото име на татаритѣ. Срѣщу тия имена *коси-ар* (= чув. *косны-сир*), мѣстность на която сж прѣминали, *шын-ар* (= *шынны сир*) — замръзнала мѣстность, *чыган-ар*, страна отъ която сж излѣзли и така нат. — Въ категорията на тия послѣднитѣ форми влѣзва и името *Булгар*, което по чувашки, споредъ Золотницкій, се изговори *Мур-гар* (у се произнася като глухо о). Нерѣдко обаче мековъвчната дума (въ нашия случай *jer*), като се сѣбе напълно съ прѣходната, омекчава и *тая*. Така се получава *Вурм-jer* (чув. *вурум*), дълга мѣстность, *каш-ир* (джагат. *каш*, хълмъ), висока мѣстность. По тоя законъ отъ *Булгаръ* се получаватъ и слѣднитѣ форми *Биѣгер* и *Булѣр*.

И тѣй *Булгар*, *Мургар*, *Булѣр* и *Биѣгер* сж напълно идентични форми. Само остава да се обясни разликата между началнитѣ *б* и *м*; между *л*, (*ј*), *р* и отскътствието на *г* въ думата *Булѣр*. Това споредъ Золотницкій е много лесно.

По точно 1. сравни Бохмитъ, Бахметъ нам. Махметъ. (у волжскитѣ българи, забѣл. още отъ В. В. Григорьева), бусурманъ (отъ сѣщата епоха), нам. мусуманъ. Освѣтъ тия двѣ думи могатъ да се приведатъ още сто-